

Reformeringen av tingsrättsorganisationen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2003/04:153 Reformeringen av tingsrättsorganisationen fortsätter. Skrivelsen innehåller en redogörelse för det pågående och planerade arbetet med att förändra tingsrätternas yttre organisation.

I betänkandet behandlar utskottet även de planerade förändringarna i den yttre tingsrättsorganisationen som regeringen redogör för i årets budgetproposition, proposition 2004/05:1.

Utskottet behandlar också ett antal motioner som väckts med anledning av skrivelsen samt motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år och som rör tingsrättsorganisationen.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna, lämnar propositionen i denna del utan erinran och avslår samtliga motioner.

I ärendet finns fyra reservationer (m, fp, kd, c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Inledning.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Reformarbetets inriktning.....	7
Domkretsindelningen.....	7
Det fortsatta reformarbetet.....	8
Regionala projekt.....	10
Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar.....	13
Regeringens skrivelse m.m.	14
Reservationer.....	15
1. Domkretsindelningen, punkt 1 (kd, c).....	15
2. Det fortsatta reformarbetet, punkt 2 (m, fp, kd, c).....	15
3. Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar, punkt 4 (kd).....	16
4. Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar, punkt 4 (c).....	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Propositionen.....	18
Skrivelsen.....	18
Följdmotioner.....	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Domkretsindelningen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju4 yrkande 4, 2004/05:Ju328 yrkande 2 och 2004/05:Ju471 yrkande 2.

Reservation 1 (kd, c)

2. Det fortsatta reformarbetet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju4 yrkandena 1–3, 2004/05:Ju7 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju339 yrkandena 1–3 och 2004/05:Ju471 yrkande 3.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

3. Regionala projekt

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju5 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju6 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju227, 2004/05:Ju265, 2004/05:Ju266, 2004/05:Ju268 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju288, 2004/05:Ju306, 2004/05:Ju328 yrkande 1, 2004/05:Ju345, 2004/05:Ju394, 2004/05:Ju401 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju436, 2004/05:Ju450, 2004/05:Ju474 yrkandena 5–7, 2004/05:Ju479, 2004/05:Ju489 yrkande 14 och 2004/05:Ju503.

4. Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju471 yrkande 1 och 2004/05:Ju489 yrkande 16.

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (c)

5. Regeringens skrivelse m.m.

Riksdagen lägger skrivelse 2003/04:153 till handlingarna samt lämnar vad regeringen anfört i proposition 2004/05:1, utgiftsområde 4 avsnitt 4.7 Domstolarnas yttre organisation utan erinran.

Stockholm den 28 oktober 2004

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Susanne Eberstein (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Helena Frisk (s), Peter Althin (kd), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Yilmaz Kerimo (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Göran Norlander (s), Cecilia Magnusson (m), Leif Björnlod (mp), Kerstin Andersson (s) och Catharina Bråkenhielm (s).

Inledning

Regeringen inledde för några år sedan en omfattande reformering av domstolsväsendet. När det gäller den yttre tingsrättsorganisationen rör dessa reformer i stor utsträckning frågor som regeringen själv kan besluta om.

I april 2000 överlämnade regeringen en skrivelse till riksdagen, Reformeringen av domstolsväsendet – en handlingsplan (skr. 1999/2000:106). I handlingsplanen beskrevs de allmänna principer som enligt regeringen borde bilda utgångspunkt vid reformeringen av domstolsväsendet. Regeringen anförde att den avsåg att återkommande lämna redogörelser till riksdagen om hur förändringsarbetet utvecklades. Riksdagen ställde sig i princip bakom de redovisade utgångspunkterna liksom regeringens tankar i fråga om de organisatoriska lösningarna (bet. 1999/2000:JuU22, rskr. 255).

Ett knappt år senare, i mars 2001, överlämnade regeringen till riksdagen en skrivelse om hur reformarbetet i domstolarna hade utvecklats (skr. 2000/01:112). I skrivelsen redogjordes bl.a. för genomförda och planerade förändringar av tingsrättsorganisationen. En utvärdering av gjorda reformer aviserades. Utskottet underströk i samband med behandlingen av skrivelsen vikten av att de organisationsförändringar som genomförts också följs upp och utvärderas. Riksdagen ställde sig bakom även den skrivelsen (bet. 2000/01:JuU29, rskr. 283).

Därefter överlämnade regeringen till riksdagen i maj 2003 skrivelsen Fortsatt reformering av tingsrättsorganisationen (skr. 2002/03:126). I den skrivelsen redogjorde regeringen för den utvärdering som genomförts samt för planerade förändringar av tingsrättsorganisationen. Regeringen gjorde bedömningen att målen med reformeringen av tingsrättsorganisationen i allt väsentligt uppnåtts genom sammanläggningarna av tingsrätter och att arbetet därför borde fortsätta. I budgetpropositionen för år 2004 redogjorde regeringen för ytterligare planerade förändringar i den yttre tingsrättsorganisationen (prop. 2003/04:1, utg.omr. 4 avsnitt 4.5 Domstolarnas yttre organisation). Vid behandlingen av skrivelsen samt propositionen i den del som rör förändringar i den yttre tingsrättsorganisationen underströk utskottet ånyo vikten av att de organisationsförändringar som genomförts också följs upp och utvärderas. Utskottet utgick ifrån att så skulle ske även i fortsättningen. Riksdagen ställde sig bakom skrivelsen samt propositionen i aktuell del (bet. 2003/04:JuU4, rskr. 21).

I den nu överlämnade skrivelsen (skr. 2003/04:153) redogör regeringen för det pågående och planerade arbetet med att förändra tingsrätternas yttre organisation. Regeringen har vidare redovisat ytterligare planerade förändringar av tingsrättsorganisationen i budgetpropositionen för år 2005 (prop. 2004/05:1, utg.omr. 4 avsnitt 4:7 Domstolarnas yttre organisation).

I det följande behandlar utskottet ett antal frågor rörande den yttre tingsrättsorganisationen i vilka det väckts motioner med anledning av regeringens skrivelse. I betänkandet behandlas även de delar av budgetpropositionen som rör planerade förändringar av den yttre tingsrättsorganisationen samt ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden.

Utskottets överväganden

Reformarbetets inriktning

I enlighet med den handlingsplan som regeringen presenterade våren 2000 bildar följande allmänna principer utgångspunkt vid reformeringen av domstolsväsendet (bet. 1999/2000:JuU22 s. 6).

Domstolarna bör finnas på sådana platser i landet att de allra flesta har ett *rimligt avstånd* till en tingsrätt (senare förtydligt till *bibehållen tillgänglighet*). För att även i framtiden klara en snabb och kompetent handläggning fordras en *stärkt beredningsorganisation*, som kan renodla domarens arbete till verksamhet som kräver domarens kompetens. Målunderlaget bör vara tillräckligt stort för att möjliggöra *specialisering*. För att säkerställa ett brett *rekryteringsunderlag* måste man se till att domstolarna är attraktiva arbetsplatser med god arbetsmiljö och goda möjligheter till personlig utveckling för de anställda. Behovet av *kompetensutveckling* måste kunna tillgodoses. Starka praktiska skäl talar för en bättre *geografisk samordning* med rättsväsendets övriga myndigheter.

Den organisatoriska lösningen bör enligt handlingsplanen vara att större domkretsar skapas.

Riksdagen har ställt sig bakom dessa allmänna principer för reformarbetet samt de planerade förändringar som redovisats i tidigare skrivelser (bet. 1999/2000:JuU22, rskr. 255, bet. 2000/01:JuU29, rskr. 283 och bet. 2003/04:JuU4, rskr. 21).

Domkretsindelningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om att det skall vara riksdagen – i stället för som nu regeringen – som beslutar om indelningen i domsagor.

Jämför reservation 1 (kd, c).

I motionerna Ju4 och Ju328 (båda c) samt Ju471 (kd) begärs att tingsrättsorganisationen skall beslutas av riksdagen.

Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen gäller bl.a. att föreskrifter om huvudragen av domstolarnas organisation meddelas i lag. I 1 kap. 1 § rättegångsbalken stadgas inledningsvis att tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol. Av paragrafens andra stycke framgår att domsaga är tingsrättens domkrets och att regeringen förordnar om indelningen i domsagor.

Tingsrätternas domkretsar bestäms genom förordningen (1982:996) om rikets indelning i domsagor. Även om det sålunda är regeringen som bestämmer om indelningen i domsagor och därmed om antalet tingsrätter får, med hänsyn till de ändringar i anslagsbehov och personaluppsättning som en domsagoreglering kan föranleda, riksdagen ofta ett avgörande inflytande på frågan (se betänkandet Ny domkretsindelning för underrätterna, SOU 1967:4 s. 32).

Utskottet har under de senaste åren återkommande behandlat den här aktuella frågan. Senast skedde detta hösten 2003 (se bet. 2003/04:JuU4 s. 8). Utskottet hänvisade då till tidigare ställningstaganden, som sammanfattningsvis innebär att det inte finns anledning att lagreglera domkretsindelningen eller på annat sätt överföra beslutanderätten till riksdagen. Utskottet förordade – och förordar alltjämt – den nuvarande ordningen där regeringen informerar riksdagen om kommande förändringar. Att regeringen i sina överväganden beaktar vad riksdagen uttalat om principerna för domstolsorganisationen ansåg utskottet vara en självklarhet.

Utskottet avstyrker motionerna Ju4, Ju328 och Ju471 i här behandlade delar.

Det fortsatta reformarbetet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om att det fortsatta reformarbetet med sammanläggningar av tingsrätter skall avbrytas till dess att en utredning gjorts av konsekvenserna för rättsväsendet och för de orter som drabbats av nedläggningar respektive till dess regeringen presenterat en helhetssyn och en heltäckande plan för hela landet. Detsamma gäller yrkanden om att en parlamentarisk utredning om domstolsorganisationen skall genomföras innan ytterligare nedläggning av tingsrätter sker.

Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c).

I flera motioner yrkas att det fortsatta reformarbetet med sammanläggningar av tingsrätter skall avbrytas. I motionerna Ju4 (c) och Ju471 (kd) begär motionärerna att inga nya sammanläggningar av tingsrätter skall ske till dess en utredning med uppdrag att belysa konsekvenserna för rättsväsendet och för de orter som drabbats av nedläggningar av tingsrätter har genomförts. I motionerna Ju7 och Ju339 (båda fp) krävs en parlamentariskt sammansatt utredning av hela den framtida domstolsorganisationen innan ytterligare förändringar av tingsrättsorganisationen sker. Motionärerna anför bl.a. att det saknas en heltäckande analys av hur reformerna påverkar medborgarna i de orter som berörs.

Vid behandlingen av regeringens skrivelse med uppföljning av handlingsplanen för reformeringen av domstolsväsendet framhöll utskottet vikten av en snar utvärdering av genomförda förändringar (bet. 2000/01:JuU29 s. 9).

Regeringen gav en särskild utredare i uppdrag att genomföra en utvärdering av de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999–2001 (Ju 2002:11). Utredningen biträdades, förutom av ett antal experter, av en referensgrupp bestående av representanter för riksdagspartierna.

För att ge utredningen ett underlag när det gällde att bedöma effekterna av reformarbetet gav regeringen i december 2001 Riksrevisionsverket i uppdrag att granska bl.a. om de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under den aktuella tidsperioden skapat större förutsättningar för att uppnå de mål som regeringen ställt upp för reformeringen av tingsrättsorganisationen. Riksrevisionsverket redovisade sitt uppdrag till regeringen i maj 2002 i rapporten Tingsrätter i förändring – granskning av tolv sammanlagda tingsrätter 1999–2001 (RRV 2002:9).

Utredningen redovisade sitt uppdrag i början av år 2003 genom överlämnandet av betänkandet Förändringar i tingsrättsorganisationen – en utvärdering av sammanläggningar av tingsrätter 1999–2001 (SOU 2003:5). Sammanfattningsvis konstaterade utredningen följande.

Målet att bibehålla tingsrätternas tillgänglighet har i allt väsentligt uppnåtts, samtidigt som den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter generellt har förbättrats. Vidare har tingsrätterna fått bättre förutsättningar att skapa stärkta beredningsorganisationer och låta personalen delta i olika former av kompetensutveckling, även om möjligheterna inte fullt ut tagits till vara. Däremot kunde utredningen inte konstatera några nämnvärda effekter på rekryteringen och förutsättningarna för specialisering. De granskade sammanläggningarna har dock genomförts relativt nyligen. Enligt utredningen är det därför inte möjligt att göra några säkra bedömningar, och utredningens överväganden måste ses mot den bakgrunden. Vad gäller konsekvenser för andra än tingsrätterna upplever berörda kommuner bl.a. att kommunen har förlorat en kvalificerad arbetsplats med ett stort symbolvärde. Det är vidare utredningens uppfattning att arbetet med att skapa större och mindre sårbara tingsrätter bör fortsätta, även om de mål som regeringen har ställt upp för de berörda sammanläggningarna hittills endast delvis har uppnåtts. Slutligen anser utredningen att den s.k. flerortsmodellen inte bör användas vid det fortsatta reformarbetet. Om det rör sig om större geografiska avstånd är inrättandet av tingsställen (där verksamhet bedrivs vid behov) att föredra.

I skrivelsen Fortsatt reformering av tingsrättsorganisationen (skr. 2002/03:126) redovisade regeringen sina slutsatser med anledning av utvärderingen. Enligt regeringens bedömning uppnåddes målen med reformeringen av tingsrättsorganisationen i allt väsentligt genom sammanläggningarna. Reformarbetet borde därför gå vidare. De fastställda målen för reformeringen borde även i framtiden vara utgångspunkt för arbetet. Sammanläggning-

arna borde även fortsättningsvis ske region för region men inte avse alltför begränsade geografiska områden. Mot bakgrund av vad utredningen uttalat om den s.k. flerortsmodellen, där en tingsrätt har kansliort på flera orter, gjorde regeringen bedömningen att den i framtiden bör användas endast om det är särskilt påkallat av omständigheterna i det enskilda fallet eller om det föreligger regionalpolitiska, arbetsmarknadspolitiska eller andra liknande skäl.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare understrukit vikten av att de förändringar i tingsrättsorganisationen som genomförs följs upp och utvärderas. Så har också skett såvitt avser perioden 1999–2001. Utskottet utgår ifrån att de förändringar som sker och har skett i tingsrättsorganisationen även i fortsättningen noggrant kommer att följas upp och utvärderas. Det finns mot denna bakgrund inte anledning att avbryta reformarbetet i avvaktan på ytterligare utvärderingar. Utskottet anser att reformarbetet bör fortsätta och även i fortsättningen ske stegvis region för region.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Ju4, Ju7, Ju339 och Ju471 i här behandlade delar.

Regionala projekt

Utskottets förslag i korthet

I regeringens skrivelse samt i budgetpropositionen redovisas vissa planerade förändringar i tingsrättsorganisationen. Utskottet anser att de föreslagna förändringarna inte innebär några avsteg från de riktlinjer som gäller för reformeringen av tingsrättsorganisationen och avstyrker bifall till motionsyrkanden om att planerade förändringar inte skall genomföras. Vidare avstyrker utskottet bifall till motionsyrkanden om att bevara vissa domstolar som inte omfattas av de i skrivelsen och budgetpropositionen redovisade planerade förändringarna samt motionsyrkanden som rör uppföljning av vissa planerade förändringar. Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande som rör lokaliseringen av Solna tingsrätt.

I skrivelsen redogör regeringen för följande planerade förändringar av tingsrättsorganisationen.

- Lindesbergs och Örebro tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Örebro.
- Bollnäs och Hudiksvalls tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Hudiksvall och tingsställe i Söderhamn.

- En ny tingsrätt bör inrättas i Göteborg genom sammanläggning av Mölndals och Stenungsunds tingsrätter. Stenungsunds kommun, Tjörns kommun och Orust kommun bör föras till Uddevalla tingsrätt och Öckerö kommun bör föras till den nya tingsrätten i Göteborg.

I budgetpropositionen för år 2005 redogörs för vissa ytterligare planerade förändringar i den yttre tingsrättsorganisationen.

- Jönköpings och Värnamo tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Jönköping.
- Ljungby och Växjö tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Växjö.
- Trelleborgs och Ystads tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Ystad. Lomma kommun bör föras till Lunds tingsrätt och Vellinge kommun bör föras till Malmö tingsrätt.
- Enköpings, Tierps och Uppsala tingsrätter bör läggas samman till en tingsrätt med kansliort i Uppsala.

Flera motionsyrkanden som väckts med anledningen av skrivelsen eller under den allmänna motionstiden går ut på att en viss eller vissa av de tingsrätter som omfattas av de redovisade planerade förändringarna skall bevaras. I motionerna Ju5 och Ju436 (båda kd) gäller det Stenungsunds tingsrätt. I Ju5 begärs även att Mölndals tingsrätt skall bevaras. I motion Ju6 (m) begärs att de föreslagna ändringarna av tingsrättsorganisationen i Göteborgsregionen inte skall genomföras utan i stället skall ett nytt genomarbetat förslag tas fram. I motionerna Ju227 (m) och Ju401 (fp) begärs att Ljungby och Värnamo tingsrätter skall bevaras. Även i motionerna Ju328 (c) och Ju394 (kd) begärs att Ljungby tingsrätt inte skall läggas ned, och i motion Ju474 (fp, m, kd, c) begärs att Värnamo tingsrätt inte skall läggas ned. I motion Ju268 (c) gäller det Enköpings och Tierps tingsrätter. I motion Ju266 (fp) begär motionären att ett tingsställe skall inrättas i Bollnäs. Slutligen begärs i motion Ju489 (c) att Trelleborgs, Ljungby, Värnamo, Enköpings och Tierps tingsrätter skall bevaras.

I två motioner begärs att regeringen noga skall analysera effekterna av förändringarna av tingsrättsorganisationen och vid behov ompröva besluten. I motion Ju288 (s) gäller det Värnamo tingsrätt och i motion Ju503 (s) gäller det tingsrättsorganisationen i Skåne.

Utskottet kan inte finna att de nu angivna förändringarna i tingsrättsorganisationen skulle innebära något avsteg från de riktlinjer som gäller för reformeringen av tingsrättsorganisationen och som riksdagen ställt sig bakom. Såväl behovet av lokal förankring som de geografiska förhållandena på varje ort har beaktats av regeringen. Vidare utgår utskottet från att de planerade förändringarna, liksom även tidigare genomförda förändringar, noga kommer att följas upp och utvärderas. Något särskilt uttalande härom synes inte motiverat. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Ju5, Ju6, Ju227, Ju266, Ju268, Ju288, Ju328, Ju394, Ju401, Ju436, Ju474, Ju489 och Ju503 i nu behandlade delar.

Flera andra motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden rör domstolar som inte omfattas av de planerade förändringarna som redovisas i skrivelsen eller i budgetpropositionen. I motionerna Ju306 (kd) och Ju345 (s) begärs att Lycksele och Skellefteå tingsrätter skall bevaras. Även i motion Ju265 (fp) begär motionären att Lycksele tingsrätt skall bevaras. I motion Ju474 (fp, m, kd, c) begärs att Eksjö tingsrätt inte skall läggas ned. Slutligen begärs i motionerna Ju474 (fp, m, kd, c) och Ju479 (fp) att Göta hovrätt skall bevaras.

Utskottet har tidigare ansett att det följer av den principiella inställningen till reformarbetet inom domstolsväsendet som riksdagen intagit att den inte bör ta ställning till motionsyrkanden rörande enskilda tingsrätter för vilka regeringen för närvarande inte planerar någon förändring. I den mån de aktuella tingsrätterna skulle komma att beröras av nedläggningar eller sammanläggningar kommer riksdagen att få tillfälle att ta ställning därtill när regeringen anmäler sådana organisationsförändringar (se bet. 2003/04: JuU4 s. 13).

När det gäller Göta hovrätt kan tilläggas att frågan om vilka hovrätter som skall finnas regleras i 2 kap. 6 § rättegångsbalken. Till skillnad mot den yttre tingsrättsorganisationen är detta således inte en fråga som regeringen själv kan besluta om.

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju265, Ju306, Ju345, Ju474 och Ju479 i nu behandlade delar.

I motion Ju450 (fp) begär motionären att Solna tingsrätt skall lokaliseras i anslutning till polisens och åklagarnas lokaler i Solna.

Regeringen presenterade hösten 2003 ett förslag till en ny organisation för tingsrätterna i Stockholms län. Regeringen avsåg att ge Domstolsverket i uppdrag att utifrån en angiven inriktning lämna förslag till närmare lokalisering och domkretsindelning. Riksdagen ställde sig bakom förslaget (bet. 2003/04:JuU4 s. 14 f.). En av de allmänna principer som bildar utgångspunkt vid reformeringen av tingsrättsorganisationen är att tingsrätterna skall samordnas geografiskt med rättsväsendets övriga myndigheter. Hänsyn måste dock självfallet tas t.ex. till var det finns lämpliga lokaler. Utskottet utgår från att regeringen kommer att beakta möjligheterna till samordning vid lokaliseringen av Solna tingsrätt. Något särskilt uttalande härom synes inte motiverat. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju450.

Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår dels ett motionsyrkande om att tingsrätter och länsrätter på sikt skall läggas samman, dels ett motionsyrkande om bättre samordning mellan de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna.

Jämför reservationerna 3 (kd) och 4 (c).

I motion Ju471 (kd) anförs att tingsrätter och länsrätter på sikt bör läggas samman. I motion Ju489 (c) anförs att en bättre samordning borde kunna ske mellan allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar.

Utskottet har vid flera tillfällen haft att ta ställning till liknande motionsyrkanden. I den principiella frågan om sammanläggning har utskottet anfört att det för sin del inte vill bestrida att det kan finnas vissa fördelar med en sammanläggning av de båda domstolsorganisationerna. En sådan ordning skulle enligt utskottet antagligen framstå som lättare att överblicka för enskilda. Medborgarperspektivet skulle alltså tjäna på det. Mot en sådan ordning har utskottet dock ansett att man måste ställa nackdelar som också de har sitt samband med just medborgarperspektivet. En viktig fråga i det sammanhanget har enligt utskottet varit att allmänhetens berättigade krav på en kompetent rättskipning kräver specialisering. En förändring mot en sammanläggning av domstolsslagen skulle kunna leda till att specialiseringen tunnas ut. Utskottet har vidare konstaterat att de övriga fördelar som en sammanläggning skulle kunna erbjuda också kan tas till vara inom ramen för en sådan inriktning av reformarbetet som regeringen tagit upp i sin handlingsplan för reformeringen av domstolsväsendet, dvs. mot gemensam ledning och administrativ samverkan (bet. 2003/04:JuU4 s. 15 f.).

En sådan samverkan är möjlig i enlighet med de ändringar av rättegångsbalken respektive lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar som trädde i kraft den 1 januari 2003 (SFS 2002:996 och 997). I samband med lagändringen tog regeringen också upp frågan om en integrerad domstolsorganisation. Bedömningen som gjordes i den delen var att de två domstolsslagen inom överskådlig tid kommer att bestå (prop. 2002/03:4 s. 12 f., bet. 2002/03:JuU2, rskr. 21).

I budgetpropositionen anför regeringen att ett sätt att stärka domstolsorganisationen som visat sig fungera väl är att mindre tingsrätter och länsrätter samverkar. Den samverkan som bedrivs i ett antal domstolar innebär att domstolarna har gemensam chef och i övrigt samverkar i administrativa frågor. Det är regeringens avsikt att fler tingsrätter och länsrätter där det bedöms lämpligt skall samverka på detta sätt (prop 2004/05:1, utg.omr. 4 s. 43).

Senast utskottet behandlade frågan om sammanläggning av de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna var hösten 2003. Utskottet gjorde då samma bedömning som regeringen rörande en integrerad domstolsorganisation. Reformarbetet borde därför, i varje fall för närvarande, inriktas på administrativ samverkan. Utskottet kunde mot denna bakgrund inte ställa sig bakom ett önskemål om sammanläggning motsvarande det nu aktuella (bet. 2003/04:JuU4 s. 15 f.). Utskottet har inte någon annan uppfattning i dag och föreslår att utskottet avslår motion Ju471 i denna del.

När det gäller bättre samverkan mellan de allmänna domstolarna och förvaltningsdomstolarna har regeringen anfört att avsikten är att fler tingsrätter och länsrätter där det bedöms lämpligt skall samverka i administrativa frågor. Motion Ju489 får därmed anses tillgodosedd i nu aktuell del.

Regeringens skrivelse m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen lämnar vad regeringen anfört i budgetpropositionen i här behandlad del utan erinran samt lägger skrivelsen till handlingarna.

I övrigt har utskottet ingenting att anföra med anledning av propositionen eller skrivelsen.

Utskottet föreslår att riksdagen lämnar vad regeringen anfört i budgetpropositionen i här behandlad del utan erinran samt lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Domkretsindelningen, punkt 1 (kd, c)

av Peter Althin (kd) och Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om domkretsindelningen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Ju4 yrkande 4, 2004/05:Ju328 yrkande 2 och 2004/05:Ju471 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att förändringarna i domstolsorganisationen bör ha en bred politisk förankring. Det är därför lämpligt att dessa beslutas av riksdagen, som därigenom ges en direkt möjlighet att påverka reformarbetet. Domkretsindelningen bör därför göras i lag. En sådan ordning skulle också ligga mer i linje med regeringsformens krav på att huvuddragen i domstolsorganisationen skall anges i lag och de krav som Europakonventionen ställer på att domstolar skall vara upprättade enligt lag. Över huvud taget skulle en lagreglering bidra till ett ökat skydd för de enskilda domstolarnas självständighet.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

2. Det fortsatta reformarbetet, punkt 2 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om det fortsatta reformarbetet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2004/05:Ju4 yrkandena 1–3, 2004/05:Ju7 yrkandena 1 och 2, 2004/05:Ju339 yrkandena 1–3 och 2004/05:Ju471 yrkande 3.

Ställningstagande

Innan ytterligare förändringar av tingsrättsorganisationen genomförs måste ett samlat grepp tas. Det behövs en helhetssyn och en långsiktig plan för den framtida tingsrättsorganisationen. Den pågående reformeringen av domstolsväsendet får heller inte göras till ett kostnadsbesparingsprojekt. Medborgarperspektivet, med tyngdpunkt på tillgänglighet och lokal förankring, bör värderas högre än vad det hittills har gjort. Redan i dag är det förenat med stora svårigheter att få vittnen att inställa sig till domstol. Med längre avstånd kommer detta att bli ännu mer bekymmersamt. Till grund för det fortsatta arbetet bör ligga en omfattande utvärdering och konsekvensanalys av de förändringar som hittills genomförts. Regeringen bör få i uppdrag att tillsätta en utredning med uppdrag att belysa inte bara konsekvenserna för rättsväsendet utan också konsekvenserna för de orter som drabbas av nedläggningarna. Även kostnaderna för de planerade förändringarna i form av t.ex. nya domstolsbyggnader bör granskas. Innan dessa åtgärder har vidtagits skall inga ytterligare sammanläggningar eller nedläggningar av tingsrätter genomföras.

3. Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar, punkt 4 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju471 yrkande 1 och bifaller delvis motion 2004/05:Ju489 yrkande 16.

Ställningstagande

På längre sikt bör de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna läggas samman. Härigenom skapas möjlighet att behålla dömande verksamhet på fler orter. Som jag ser det skulle en sådan ordning medverka till att domstolsväsendet uppfattas som mer enhetligt. Även från personalsynpunkt finns det skäl att överväga en sådan förändring. Det bör ankomma på regeringen att beakta det anförda inom ramen för det fortsatta reformarbetet.

4. Allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar, punkt 4 (c)
av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju489 yrkande 16 och avslår motion 2004/05:Ju471 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är bra att regeringen avser att fler allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar skall samverka i administrativa frågor. Denna samverkan bör dock kunna vara mer omfattande och bättre än vad som är fallet i dag. På orter där det finns såväl länsrätt som tingsrätt borde man i större utsträckning ha gemensamma lokaler och gemensamma administrativa funktioner. Regeringen bör åläggas att vidta åtgärder med den angivna inriktningen.

Jag ställer mig således bakom motion 2004/05:Ju489. Motion 2004/05:Ju471 bör däremot, på de skäl majoriteten anför, inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2004/05:1 utgiftsområde 4 avsnitt 4.7, Domstolarnas yttre organisation redovisas planerade förändringar av tingsrättsorganisationen.

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2003/04:153 Reformeringen av tingsrättsorganisationen fortsätter.

Följdmotioner

2004/05:Ju4 av Johan Linander m.fl. (c):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att belysa konsekvenserna för rättsväsendet och för drabbade orter av den senaste tidens nedläggningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inga fler sammanslagningar av tingsrätter skall äga rum innan utredningen har setts över och de gjorda förändringarna utvärderats.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den nya utredningen om följderna av sammanslagningar av tingsrätter bör ses över, särskilt huruvida specialisering alltid är positiv.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ändring av 1 kap. 1 § rättegångsbalken så att riksdagen får beslutanderätten över indelningen i domsagor.

2004/05:Ju5 av Ingemar Vänerlöv och Rosita Runegrund (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Stenungsund tingsrätt bör vara kvar som en självständig domstol.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Mölndal tingsrätt bör vara kvar som en självständig domstol.

2004/05:Ju6 av Anders G Högmark m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvisa regeringens förslag i berörda delar.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett nytt genomarbetat förslag i berörda delar som bättre tillgodoser kraven på en modern framtidsinriktad tingsrättsorganisation i Storgöteborgsregionen.

2004/05:Ju7 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skrivelsen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en parlamentariskt tillsatt domstolsutredning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Ju227 av Anders G Högmark och Bengt-Anders Johansson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nedläggningen av tingsrätterna i Ljungby och Värnamo.

2004/05:Ju265 av Yvonne Ångström (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att bibehålla ett fungerande rättsväsende i hela Västerbotens län.

2004/05:Ju266 av Hans Backman (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett tingsställe i Bollnäs.

2004/05:Ju268 av Rigmor Stenmark (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Enköpings och Tierps tingsrätter i Uppsala län skall bestå.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn för en jämnare arbetsbelastning mellan tingsrätterna.

2004/05:Ju288 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tingsrätten i Värnamo.

2004/05:Ju306 av Gunilla Tjernberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Lycksele tingsrätt och Skellefteå tingsrätt.

2004/05:Ju328 av Eskil Erlandsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tingsrätten i Ljungby skall vara kvar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rättsväsendets organisation skall vara föremål för riksdagsbehandling även vad avser lokaliseringar.

2004/05:Ju339 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvakta med vidare förändringar i tingsrättsorganisationen och övriga domstolsväsendet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om redovisning av de ekonomiska konsekvenserna av hittills gjorda och eventuella kommande förändringar i tingsrättsorganisationen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en parlamentariskt tillsatt utredning av hela den framtida domstolsorganisationen.

2004/05:Ju345 av Carin Lundberg och Britta Rådström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tingsrätterna i Västerbotten.

2004/05:Ju394 av Olle Sandahl (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Ljungby tingsrätt bör vara kvar som en självständig domstol.

2004/05:Ju401 av Gunnar Nordmark och Tobias Krantz (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bevara Ljungby tingsrätt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bevara Värnamo tingsrätt.

2004/05:Ju436 av Ingemar Vänerlöv och Rosita Runegrund (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Stenungsunds tingsrätt bör vara kvar som en självständig domstol.

2004/05:Ju450 av Martin Andreasson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en lokalisering av en ny tingsrätt och ett nytt häkte till Solna.

2004/05:Ju471 av Peter Althin m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sammanlägga tingsrätter och länsrätter.
2. Riksdagen begär att regeringen utreder huvudmannaskapet för domstolarna i syfte att ge riksdagen rätt att fastställa domstolsorganisationen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inga beslut om nedläggning av tingsrätter skall fattas innan ytterligare konsekvensanalyser genomförts av hittills genomförda nedläggningar.

2004/05:Ju474 av Tobias Krantz m.fl. (fp, m, kd, c):

5. Riksdagen beslutar om att bevara Värnamo tingsrätt i enlighet med vad som anförs i denna motion.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om domstolväsendets organisation och framtiden för Eksjö tingsrätt.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om domstolväsendets organisation och framtiden för Göta hovrätt.

2004/05:Ju479 av Tobias Krantz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om domstolväsendets organisation och framtiden för Göta hovrätt.

2004/05:Ju489 av Johan Linander m.fl. (c):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tingsrätterna i Trelleborg, Ljungby, Värnamo, Enköping och Tierp inte bör läggas ned.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bättre samordning bör ske mellan allmänna domstolar och förvaltningsdomstolar.

2004/05:Ju503 av Catherine Persson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tingsrättsorganisationen i Skåne.